

Justitiedepartementet
Straffrättsenheten

Remissvar Utökade möjligheter för Kriminalvården att använda biometri m.m. (Ds 2025:31)

Ju2026/00032

Institutet för mänskliga rättigheter inkommer härmed med remissvar över betänkandet **Utökade möjligheter för Kriminalvården att använda biometri m.m. (Ds 2025:31)**.

Sammanfattning

Kriminalvården står inför stora utmaningar för att kunna tillgodose en god kriminalvård när överbeläggning på anstalterna redan är ett faktum och antalet intagna förväntas öka inom de kommande åren.

Även om Institutet för mänskliga rättigheter ser att Kriminalvården behöver verktyg för att exempelvis säkerställa ordning och säkerhet på anstalt, vill vi betona att de inte behöver stå inför nuvarande situation och tvingas vidta åtgärder för att hantera den **om regeringen i stället föreslår åtgärder som bidrar till att hejda nuvarande ökning** av antalet frihetsberövade genom att exempelvis inte genomföra föreslagna förändringar i straffreformsutredningen eller andra repressionshöjande förslag. I vårt remissvar på straffreformsutredningen lyfte vi till exempel vad förslagen skulle innebära i form av ökning av fängelsepopulationen då Sverige i så fall skulle landa i cirka 264 intagna per 100 000 invånare, vilket skulle i särklass vara högst i EU (där genomsnittet är 111 intagna per 100 000 invånare).¹

Vi **delar inte slutsatsen i betänkandet** att realistiska alternativ till biometrisk autentisering saknas.

¹ Institutet för mänskliga rättigheter, remissyttrande över betänkandet En straffreform (SOU 2025:66), dnr. 3.2.1-441/2025.

Med detta sagt vill vi bemöta betänkandet utifrån de konsekvenser förslagen får för de mänskliga rättigheterna.

- Institutet **har ingen invändning mot** förslaget om utökad användning av biometri på anstalt **under förutsättning att** det sker baserat på en godtagbar grund som exempelvis de som listas under artikeln 8.2 i Europakonventionen. Vi **avstyrker** att effektivitetsskäl kan användas som grund för att inskränka rättigheter.
- Institutet **har ingen invändning mot** förslagen om att röstprov ska få tas av en anhörig som en intagen ska ha elektronisk kommunikation med, om det är nödvändigt på grund av säkerhetsskäl såsom framgår av föreslagna 7 kap. 5 § fängelselagen.
- Institutet **avstyrker** att anhörigas röstprov ska vara del av de gemensamt tillgängliga uppgifterna för att andra myndigheter sen ska kunna ta del av dem då vi ifrågasätter att det är absolut nödvändigt.
- Vad gäller andra myndigheters åtkomst till de gemensamt tillgängliga uppgifterna och de biometriska uppgifter som kommer finnas där vill vi påminna om att behandling av biometriska uppgifter bara får göras om det är **absolut nödvändigt**, vilket följer av dataskyddslagstiftningen.
- Vi **avstyrker** att användning av biometriska uppgifter för testverksamhet inte ska regleras särskilt i lag. Vi **föreslår** i stället att det, liksom i den föreslagna säpodatalagen, framgår i relevant lagstiftning hur biometriska uppgifter ska användas i testverksamhet och utvecklingsändamål.

Övergripande synpunkter

Utredningen kommer i en tid när Kriminalvården står inför en exceptionell ökning i antalet frihetsberövade. Beläggningsgraden för fasta platser på svenska anstalter var 2025, 146 procent² vilket får stora konsekvenser för Kriminalvården att bedriva sin verksamhet, men också i grunden för de intagna att få sina

---

² Kriminalvårdens Årsredovisning 2025, s. 38

mänskliga rättigheter tillgodosedda. Institutet för mänskliga rättigheter delar bedömningen i betänkandet att Kriminalvården behöver verktyg för att exempelvis säkerställa ordning och säkerhet på anstalt.

Men med förslagen följer en ökad personuppgiftsbehandling som får konsekvenser för mänskliga rättigheter såsom skyddet för den personliga integriteten och rätten till privat- och familjeliv såsom de skyddas i regeringsformen, europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), FN:s konvention för barnets rättigheter och den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.³ Detta särskilt eftersom det handlar om biometriska uppgifter vilka dessutom är känsliga personuppgifter.

Institutet noterar även att förslagen i betänkandet gäller svensk lagstiftning. I sammanhanget vill vi därför uppmärksamma på den möjliga problematik som kan uppstå för de intagna som kommer att verkställa sina fängelsestraff i Estland i och med förslagen om att hyra fängelseplatser utomlands. Såsom förslagen ligger kommer estnisk lagstiftning att gälla för de intagna där. Vi vill därför påtala att det i den fortsatta beredningen tas med hur föreslagna ändringar i lagstiftningen tillämpas på de som kommer att verkställa sina straff utomlands. Detta gäller även reglerna för anhöriga till intagna som är placerade i Estland. Om reglerna om röstprov inte ska gälla för anhöriga till intagna som är placerade i Estland behöver det tydliggöras varför detta inte anses nödvändigt samtidigt som det anses nödvändigt att ta röstprov på anhöriga till intagna som placeras i Sverige.

Institutet för mänskliga rättigheter kommenterar framför allt på de förslag i betänkandet som avser anstalt.

---

³ 2 kap. 6 § 2 p regeringsformen, artikel 8 Europakonventionen, artikel 17 FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter, och artikel 16 i FN:s konvention för barnets rättigheter (barnkonventionen).

Synpunkter på specifika förslag

14.3.1 Utökade möjligheter genom en uttömmande reglering

Institutet för mänskliga rättigheter ser att Kriminalvården står inför stora utmaningar bland annat utifrån det senaste decenniets kriminalpolitiska inriktning som bidragit till den överbeläggning som nu råder på anstalterna. Vi ser därför att åtgärder behöver vidtas för att tillgodose säkerheten och för att förebygga brott på anstalten.

Vi vill dock inledningsvis påtala att Kriminalvården inte behöver stå inför nuvarande situation och tvingas vidta åtgärder för att hantera den **om regeringen i stället föreslår åtgärder som bidrar till att hejda nuvarande ökning** av antalet frihetsberövade genom att exempelvis inte genomföra föreslagna förändringar i straffreformsutredningen eller andra repressionshöjande förslag. I vårt remissvar på straffreformsutredningen lyfte vi till exempel vad förslagen skulle innebära i form av ökning av fängelsepopulationen då Sverige i så fall skulle landa i cirka 264 intagna per 100 000 invånare, vilket skulle i särklass vara högst i EU (där genomsnittet är 111 intagna per 100 000 invånare).⁴

Vi **delar inte slutsatsen i betänkandet** att realistiska alternativ till biometrisk autentisering saknas.⁵

Med detta sagt vill vi ändå bemöta vissa av förslagen i betänkandet utifrån de konsekvenser förslagen får för de mänskliga rättigheterna.

Flera av utredningens förslag innebär ett betydande intrång i rättigheter såsom skyddet för den personliga integriteten och rätten till privat- och familjeliv. Detta särskilt eftersom det handlar om biometriska uppgifter vilka är känsliga

---

⁴ Institutet för mänskliga rättigheter, remissyttrande över betänkandet En straffreform (SOU 2025:66), dnr. 3.2.1-441/2025.

⁵ Ds 2025:31, s. 239-240.

personuppgifter och därmed särskilt skyddsvärda. Rättigheterna i fråga är dock inte absoluta utan får inskränkas men endast enligt de kriterier som regeringsformen och konventioner såsom Europakonventionen ställer upp. Åtgärderna måste ha stöd i lag, vara nödvändiga och proportionerliga.⁶ En grundlig analys behöver därför göras över hur förslagen förhåller sig till de mänskliga rättigheterna enligt dessa kriterier, vilket även framgår av Statskontorets vägledning för konsekvensutredningar.⁷

Utredningen gör bedömningen att förslaget om en utökad användning av biometri på anstalt uppfyller kriterierna för en tillåten inskränkning. De menar att den har stöd i lag, är nödvändig och proportionerlig. Både säkerhet och effektivitetsskäl används som grund med hänvisning till regeringens bedömning i propositionen om en modern lagstiftning för Kriminalvårdens personuppgiftsbehandling.⁸

Institutet delar bedömningen om att säkerhet på anstalten samt åtgärder för att förebygga brott på anstalten är sådana grunder som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle och därmed förenliga med exempelvis artikel 8.2 i Europakonventionen.⁹

Institutet **har ingen invändning mot** förslaget om utökad användning av biometri på anstalt dock **under förutsättning att** det sker baserat på en godtagbar grund som exempelvis de som listas under artikeln 8.2 i Europakonventionen. Vi **avstyrker** att effektivitetsskäl kan användas som grund för att inskränka rättigheter.

---

⁶ 2 kap. 6 § 2 p regeringsformen, 2 kap. 20-21 §§ regeringsformen, artikel 8 Europakonventionen.

⁷ Förordning (2024:183) om konsekvensutredningar och Beakta olika relevanta perspektiv i konsekvensutredningen - Forum för ekonomisk styrning.

⁸ Prop. 2025/26:48 om En modern lagstiftning för Kriminalvårdens personuppgiftsbehandling, s. 42.

⁹ Grunderna i artikel 8. 2 Europakonventionen är nationell säkerhet, den allmänna säkerheten eller landets ekonomiska välbefinnande, till förebyggande av oordning eller brott, till skydd för hälsa eller moral eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter.

För att öka förutsebarheten i lagstiftningen föreslår vi att skrivningarna i själva lagtexten skulle kunna förtydligas ytterligare. Jämförelse görs här med förslagen om hur elektronisk kommunikation mellan en intagen och en annan person kan kontrolleras med biometrisk autentisering. I 7 kap. 5 § fängelselagen anges att detta kan ske om det är ”nödvändigt av säkerhetsskäl”. Liknande skrivningar kan föreslås i fängelselagen genom att ta upp de relevanta godtagbara grunder som finns exempelvis i artikel 8.2 Europakonventionen.

Genom att det i lagstiftningen inte tydliggörs att grunden för biometrisk autentisering är säkerhetsskäl eller till exempel förebyggande av oordning eller brott, finns det en risk för en ändamålsglidning. Risken finns att den biometriska autentiseringen kan komma att användas för skäl som inte är godtagbara grunder enligt regeringsformen och internationell rätt. Sådana exempel syns redan i betänkandet då förslag lyfts om att intagna kan få tillgång till digitala plattformar genom biometrisk autentisering. Det är positivt i sig om den intagne kan få tillgång till digitala plattformar för till exempel utbildning eller för att förbereda den intagne på en återanpassning till ett liv i frihet genom att kunna hantera teknik och digitalisering, såsom utredningen nämner. Detta hade inneburit en möjlighet att tillgodose andra rättigheter för intagna. Men om detta ska ske med biometrisk autentisering krävs i så fall samtycke från den enskilde och att tillgången inte ska vara avhängig den biometriska autentiseringen, utan andra alternativ ska kunna erbjudas.

17.3 Överväganden och förslag

Institutet för mänskliga rättigheter **har ingen invändning mot** förslagen om att röstprov ska få tas av en anhörig till en intagen som denne vill ha elektronisk kommunikation med enligt betänkandet, om det är nödvändigt på grund av säkerhetsskäl såsom framgår av föreslagna 7 kap. 5 § fängelselagen.

Användningen av röstprov kan innebära att möjligheterna för intagna att ha kontakt med sina anhöriga kan tillgodoses mer säkert, vilket är positivt både utifrån den intagne och hans anhöriga och på så sätt tillgodoser rätten till privat- och familjeliv. Även om röstprov är ett biometriskt underlag och därför en känslig personuppgift kan effekten av åtgärden ses som proportionerligt i förhållande till inskränkningen i rättigheten eftersom det också tillgodoser

möjligheterna till kontakt med anhöriga vilket även är positivt utifrån både den intagnes och den anhöriges perspektiv. Vi vill dock flagga för risken för att en person inte vill ge ett röstprov vilket då kan påverka både hens och den intagnes rätt till privat- och familjeliv på ett negativt sätt.

18.2.1 Kriminalvården får behandla biometriska uppgifter

I betänkandet framgår det att biometriska uppgifter om intagna och de röstprov som andra personer i kontakt med intagna lämnar kommer vara gemensamt tillgängliga uppgifter enligt nya bestämmelser som börjat gälla sen 1 april i år i lagen om Kriminalvårdens personuppgiftsbehandling.¹⁰

Institutet för mänskliga rättigheter vill inledningsvis ifrågasätta att anhörigas röstprov ska tas upp som gemensamt tillgängliga uppgifter och därigenom ges åtkomst för andra myndigheter framför allt eftersom vi ifrågasätter att tillgången till sådana uppgifter är absolut nödvändig. Vi **avstyrker** därför att anhörigas röstprov ska vara del av de gemensamt tillgängliga uppgifterna för att andra myndigheter sen ska kunna ta del av dem.

Vissa myndigheter såsom Polisen, Säkerhetspolisen och Tullverket får direktåtkomst till gemensamt tillgängliga uppgifter. Institutet vill här påminna om att behandling av biometriska uppgifter bara får göras om det är **absolut nödvändigt**, vilket följer av dataskyddslagstiftningen. Detta gäller även om en nödvändighets- och proportionalitetsbedömning inte behövs om skyldigheten att lämna uppgifter följer av lag eller förordning.¹¹

---

¹⁰ Lag (2018:1699) om kriminalvårdens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område, 3 kap.

¹¹ 2 kap. 4 § 2 st brottsdatalogen (2018:1177), Prop. 2017/18:232, Brottsdatalog, s. 137.

18.2.3 Användning av AI

Utredningen drar slutsatsen att en särskild ändamålsbestämmelse för testverksamhet såsom användningen av artificiell intelligens (AI) inte behövs i lagstiftningen eftersom detta ses som en integrerad del av verksamheten.

Institutet för mänskliga rättigheter **delar inte denna slutsats**. En jämförelse görs här med förslagen till ny säpodatalag där det uttryckligt framgår i 2 kap. 7 § att personuppgifter får behandlas för att utveckla den teknik och metodik som behövs för utvecklingsändamål men att personuppgifter som behandlas i denna form inte får behandlas för något annat ändamål. Här blir det tydligt att behandlingen av personuppgifter behöver upphöra när utvecklingsändamålet har uppnåtts. När AI modellen har tränats på relevant data ska dessa uppgifter därför inte längre användas.¹² Detta är särskilt viktigt, eftersom det i betänkandet föreslås att AI modellerna ska kunna tränas på biometriska uppgifter. Institutet vill i sammanhanget betona vikten av att säkerställa att informationen som eventuella AI-modeller ”tränas” på avser alla typer av människor så att utfallet inte leder till diskriminering.¹³

Även om utvecklingsändamål anses som en del av Kriminalvårdens verksamhet, är det viktigt utifrån aspekter om transparens och tydlighet att det regleras hur personuppgifter får användas vid till exempel träning av kommande AI modeller. Detta skulle även ge en möjlighet för tillsynsmyndigheter att granska hur modellerna används för att exempelvis undvika diskriminerande utfall och peka på ansvarig aktör om något går fel. Detta gav vi även uttryck för i vårt remissvar på betänkandet om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter (SOU 2025:49) där vi såg positivt på att användandet av personuppgifter för teknisk utveckling regleras.¹⁴

Institutet för mänskliga rättigheter **föreslår** därför att behandlingen av personuppgifter för utvecklingsändamål framgår i lagtext.

---

¹² SOU 2025:49, s 347-349, 758-759.

¹³ Webbkälla Integritetsskyddsmyndigheten [Vägledning: Ansiktsgenkänning och GDPR | IMY](#)

¹⁴ Remissyttrande över betänkandet Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter, dnr. 3.2.1–309/2025.

Ärendets handläggning

Detta remissvar har beslutats av direktör Fredrik Malmberg och föredragits av utredaren/juristen Amelie Sällfors. I den slutliga beredningen har även enhetschefen för Utredning och analys Charlotte Palmstierna deltagit.

Fredrik Malmberg, direktör